

ΣΥΝΤΟΜΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΒΡΑΧΑΣΙΟΥ

JANE SHARP

JANE SHARP 2004

2^η έκδοση 2008

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ για τη βοήθεια της συγκέντρωσης των πληροφοριών του βιβλίου αυτού, όλους εκείνους τους ευγενικούς ανθρώπους του Βραχασίου που μου μίλησαν για το παρελθόν τους και τα μέλη του τοπικού συμβουλίου που μου παρείχαν πληροφορίες σχετικά με τον πληθυσμό, ειδικά τον παπά-Γιώργη, τον Δημήτρη Κυριακάκη, και τον μακαρίτη Μανόλη Ιεραπετρίτη.

Και Μαρια Μαθαιακι – μεταφραστής.

Εισαγωγή

Το βιβλιαράκι αυτό είναι ειδικά για το Βραχάσι, τους ανθρώπους του και την ιστορία του.

Συγκέντρωσα τα γεγονότα από αξιόπιστες πηγές και όπου ήταν δυνατόν τεκμηρίωσα τα γεγονότα αυτά με αρχαιακό υλικό. Οι ιστορίες των ανθρώπων συχνά υπερβάλλουν και οι Κρητικές ιστορίες δεν αποτελούν εξαίρεση. Ωστόσο, κάποιες φορές έχουν μια κάποια βάση. Δηλώσεις όπως «Οι Τούρκοι ποτέ δεν πάτησαν στο Βραχάσι» είναι κάπως δύσκολο κανείς να πιστέψει, αλλά και πάλι όταν έχεις ζήσει στο Βραχάσι όσο έχω ζήσει εγώ, ξέρεις ότι θα χρειαζόταν ένας γενναίος Τούρκος ακόμα και να σκεφτεί να έρθει εδώ.

Δεν πρόκειται για ένα ιστορικό βιβλίο και σε καμιά περίπτωση δε σχετίζεται με την πολιτική. Αφορά κυρίως στην εικόνα του χωριού όπως αυτό υπήρξε και όπως είναι σήμερα. Έχει σκοπό να προσφέρει «πληροφορίες» για τους ανθρώπους που έχουν έρθει να ζήσουν εδώ και τους επισκέπτες που θα ήθελαν να γνωρίσουν περισσότερα για τη ζωή ενός παραδοσιακού κρητικού χωριού.

Εφόσον θα ήθελε κάποιος περισσότερες πληροφορίες αναφορικά με το περιεχόμενο του βιβλίου αυτού, παρακαλώ μη διστάσετε να επικοινωνήστε μαζί μου.

5700 – 2800 π.Χ.

Το χωριό κατά τη Λίθινη Εποχή

Αν σταθεί κανείς στην πλατεία στο κέντρο του Βραχασίου και κοιτάξει το βουνό πίσω από το χωριό, θα δει τον Ανάβλοχο. Ναι, ο Ανάβλοχος είναι βουνό. Βρίσκεται στα 625 μέτρα ύψος (μόλις κάτω από 2000 πόδια) και το Βραχάσι κείται στην πλαγιά του στα 365 μέτρα (μόλις πάνω από 1000 πόδια). Σύμφωνα με το λεξικό της Οξφόρδης απαιτούνται 1000 πόδια για να χαρακτηρίσουν ένα μικρό βουνό.

Τι συνέβη λοιπόν στις πλαγιές του Αναβλόχου κατά τη Λίθινη Εποχή; Η παλαιότερη απόδειξη ανθρώπινης κατοίκησης στην Κρήτη, χρονολογείται την εποχή αυτή αν και ακόμα δεν έχουν γίνει συστηματικές ανασκαφές στις σπηλιές και τη γύρω περιοχή στην κορυφή του Αναβλόχου. Ωστόσο, είναι πιθανόν οι σπηλιές αυτές να έχουν κατοικηθεί από τον Νεολιθικό άνθρωπο. Το Βραχάσι φυσικά, όπως το γνωρίζουμε δεν υπήρχε τότε.

Τα νεολιθικά σπίτια κατασκευάστηκαν από ακατέργαστους πλίνθους, πέτρα και ξύλο. Συνήθως κατασκευάζονταν πάνω σε πέτρινη βάση και αποτελούνταν από ορθογώνια δωμάτια. Είναι άραγε σύμπτωση ότι τα πολύ παλιά Κρητικά σπίτια του χωριού περιλαμβάνουν ορθογώνια δωμάτια; Μήπως αυτό είναι ένα δείγμα της κληρονομούμενης αρχιτεκτονικής των πρώτων αυτών ανθρώπων;

2600 – 1400 π.Χ.

Το χωριό κατά τη Μινωική Περίοδο

Υπάρχουν πολλά καλά βιβλία σχετικά με τον σπουδαίο Μινωικό Πολιτισμό, που αρκεί να λεχθεί ότι ολόκληρος εξαλείφθηκε περίπου το 1450 π.Χ. Η έκρηξη του ηφαιστείου της Σαντορίνης θεωρείται ότι προκάλεσε ένα παλιρροιακό κύμα που κατάστρεψε τα Μινωικά παλάτια στις ακτές της Κρήτης. Κάποιοι άνθρωποι διέφυγαν στους λόφους. Οι άνθρωποι αυτοί ονομάστηκαν από τον Όμηρο Ετεοκρήτες (Αληθινοί Κρητικοί). Διατήρησαν τη Μινωική γλώσσα για πολλούς αιώνες. Στη Δρήρο, μόλις έξω από τη Νεάπολη, έχουν ανακαλυφθεί γραφές που χρονολογούνται από τον έκτο έως τον τρίτο αιώνα π.Χ., οπότε οι Ετεοκρήτες θα μπορούσαν να έχουν ζήσει στον Ανάβλοχο. Ωστόσο, δεν υπάρχουν καθόλου αποδείξεις για την ύπαρξη χωριού κατά την περίοδο αυτή.

1400 – 1100 π.Χ.

Το χωριό κατά τη Μυκηναϊκή Περίοδο

Κοιτάζοντας κανείς από την κορυφή του Αναβλόχου προς τη θάλασσα, μπορεί να δει την τότε αρχαία πόλη της Μιλήτου. Τοποθετείται στην άκρη ενός φυσικού λιμανιού. Ο Όμηρος, στο 11^ο βιβλίο της Ιλιάδας, αναφέρει επτά πόλεις οι οποίες έλαβαν μέρος στον Τρωικό Πόλεμο: η Κνωσός, η Γόρτυνα, η Λύττος, η Μίλητος, η Φαιστός και το Ρύτιον.

Μήπως οι πρόγονοι του Βραχασίου παρακολουθούσαν από τη βουνοκορφή του Αναβλόχου αυτά τα ογδόντα μαύρα πλοία να ξεκινούν από την Κρήτη;

1100 – 69 π.Χ.

Το χωριό κατά τη Δωρική Περίοδο

Ογδόντα χρόνια μετά από τη λεηλασία της Τροίας, οι Δωριείς από τη βόρεια Ελλάδα επιτέθηκαν βίαια στους Μυκηναίους και πολύ σύντομα κατέλαβαν την Κρήτη.

Γνωρίζουμε ότι τόσο οι Μυκηναίοι όσο και οι Δωριείς υπήρξαν στον Ανάβλοχο λόγω του ότι υπάρχουν αποδείξεις εμφανείς μέχρι και σήμερα. Έχτισαν τοίχους χρησιμοποιώντας τροχαλίες. Οι τοίχοι αυτοί είναι γνωστοί ως Κυκλώπεια τείχη και μπορούν να ιδωθούν στην κορυφή του βουνού. Χρονολογούνται στη Γεωμετρική Περίοδο (1000 – 700 π.Χ.).

Καθώς ό,τι ανεβαίνει πρέπει να κατέβει, πιθανότατα κάποιοι Δωριείς εγκαταστάθηκαν και καλλιέργησαν τις χαμηλότερες πλαγιές όπου σήμερα βρίσκεται το Βραχάσι.

Αυτό που αποτελεί αναμφισβήτητο γεγονός είναι ότι τελικά δημιουργήθηκε οικισμός αν και ήταν στα πλαίσια μιας ταπεινής κοινότητας καλλιεργητών. Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι στην κοιλάδα απέναντι από το Βραχάσι υπήρχε ένα χωριό στον Κοσαριανό που επίσης έχει μια εκκλησία του 14^{ου} αιώνα. Η εκκλησία του Αφέντη Χριστού είναι απόλαυση να την επισκεφτεί

κανείς. Δεν έχει μείνει τίποτα από τα σπίτια και τα κόκαλα του νεκροταφείου μεταφέρθηκαν στο Βραχάσι. Ενημερώθηκα ότι κάποια στιγμή αυτή η κοινότητα ήταν μεγαλύτερη και προϋπήρχε από αυτήν του Βραχασίου.

Από αυτούς τους πρώιμους προγόνους ήρθαν γενιές και γενιές. Η αμυντική τους θέση, όντας κρυμμένοι από τη θάλασσα, σίγουρα θα ήταν πλεονέκτημα και οι σκοπιές από την κορυφή του Αναβλόχου θα τους έδινε τη δυνατότητα να ειδοποιούνται έγκαιρα για τις πολλές επιδρομές που οι Κρητικοί αντιμετώπιζαν.

69 π.Χ. – 1204 μ.Χ.

Το χωριό υπό τη Ρωμαϊκή Κυριαρχία

Το 69 π.Χ. οι Ρωμαίοι εισέβαλαν στην Κρήτη. Κυριάρχησαν στο νησί μέχρι που η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία διαλύθηκε το 395 μ.Χ. και έπειτα η Κρήτη κυβερνήθηκε από το Βυζάντιο. Η Ρωμαϊκή Κυριαρχία και η Βυζαντινή Κυριαρχία δεν επηρέασαν πολύ τον γηγενή πληθυσμό. Ίσως εισήχθηκε λίγο Ιταλικό αίμα κατά την περίοδο αυτή.

Θα πρέπει να υπήρχε ένα μεγάλο δάσος από βελανιδιές και κέδρους στους λόφους και ίσως κάποιοι Κρητικοί μισθώθηκαν για να κόψουν δέντρα.

Ένας άντρας με το όνομα Παύλος ήρθε στο νησί κατά τη διάρκεια της Ρωμαϊκής Κατοχής, γύρω στο 63 μ.Χ. και άφησε έναν άντρα με το όνομα Τίτος να συνεχίσει τον προσηλυτισμό των παγανιστικών κοινοτήτων στον Χριστιανισμό. Αυτό φυσικά διαμόρφωσε τον τρόπο που ζούσαν οι άνθρωποι όχι μόνο στην Κρήτη αλλά και παντού στον γνωστό κόσμο.

Οι πρώτες χριστιανικές εκκλησίες πιθανόν να κτίστηκαν σε χώρους παλαιότερης παγανιστικής λατρείας. Η εκκλησία του Αγίου Ιωάννη στο Βραχάσι είναι η πρώτη καταγεγραμμένη εκκλησία γύρω στο 1300. Κοντά στις πηγές νερού, στην περιοχή γνωστή ως «Πλάτανος», μπορεί να ήταν τόπος λατρείας της Άρτεμης ή του Απόλλωνα, όπως πιθανόν ήταν και ο χώρος μιας εκκλησίας του 11^{ου} αιώνα όπου το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου (του Βραχασιώτη) βρίσκεται σήμερα.

Κατά την περίοδο από το **823 μ.Χ. μέχρι το 961 μ.Χ.** η μια μάχη ακολουθούσε την άλλη ανάμεσα στους Άραβες και τους Βυζαντινούς. Πιθανόν να είχαν εισβάλει σε αυτούς τους ναούς και να λεηλάτησαν τα χωριά. Οι βιασμοί δεν ήταν κάτι ασυνήθιστο. Είναι πολύ πιθανόν λοιπόν να ανακατεύτηκε το αραβικό αίμα με το κρητικό εκείνη την εποχή.

Το 961 μ.Χ. ο Νικηφόρος Φωκάς μαζί με εκατοντάδες άνδρες έδιωξαν τους Άραβες από το νησί.

Το 1204 μ.Χ. η Κωνσταντινούπολη έπεσε από τον Βοναπάρτη του Μονσεράτ ο οποίος ήταν ο αρχηγός της 12^{ης} Σταυροφορίας και η Κρήτη πουλήθηκε στους Βενετούς που κυριάρχησαν για τα επόμενα περίπου 450 χρόνια. Οι Βενετοί εγκαταστάθηκαν μαζικά στην Κρήτη. Η θρησκεία τους ήταν η Ρωμαϊκή Καθολική που είναι παρόμοια με την Ορθόδοξη θρησκεία με τη διαφορά ότι εκείνοι ήταν υποταγμένοι στον Πάπα. Το **1340 μ.Χ.** γεννήθηκε ένα παιδί στη Νεάπολη (που εκείνη την εποχή ήταν ένα μικρό χωριό και ονομαζόταν Καρές) προφανώς με βενετσιάνικες διασυνδέσεις. Το όνομά του ήταν Πέτρος Φύλαργος. Από το 1378 μέχρι το 1381 υπήρξε καθηγητής ελληνικών στο πανεπιστήμιο του Παρισιού. Το 1405 έγινε καρδινάλιος και το 1409 έγινε ο Πάπας Αλέξανδρος ο 5^{ος}. Ήταν Πάπας μόνο για ένα χρόνο.

Εκείνη την περίοδο υπάρχουν γραπτές αποδείξεις ύπαρξης του χωριού Βραχασίου.

1204 – 1669

Το χωριό κατά τη διάρκεια της Βενετικής Κυριαρχίας

Το 1211 το νησί είχε διαιρεθεί από τις βενετικές αρχές σε έξι διαμερίσματα που ονομάζονταν «Σεξτέρια». Το Βραχάσι πιθανόν να ανήκε στο «Σεξτέριο» των Αγίων Αποστόλων (Αγίοι Απόστολοι, Κανναρέγιο) που περιλάμβανε τις περιοχές της Σητείας, της Ιεράπετρας, του Λασιθίου και του Μιραμπέλλου, οι οποίες σήμερα αποτελούν την περιοχή του Λασιθίου.

Οι πρώτοι Βενετοί που εγκαταστάθηκαν κατάσχεσαν την περιουσία της εκκλησίας και των μεγάλων οικογενειών της Κρήτης. Αυτό αναμφισβήτητα εκνεύρισε τους ντόπιους και ξεκίνησαν τα αντίποινα. Το 1211 η πρώτη καταγεγραμμένη εξέγερση ξέσπασε στην περιοχή του Λασιθίου. Οι επαναστάτες πήραν τον έλεγχο των κάστρων της Σητείας και του Μιραμπέλλου και κατάφεραν να πάρουν στην κατοχή τους ολόκληρη την ανατολική Κρήτη. Η εξέγερση τελικά διαλύθηκε. Οι άνθρωποι του Βραχασίου αναμφίβολα συμμετείχαν σε αυτήν την εξέγερση.

Γύρω περίπου στο 1272 ξεκίνησε μια άλλη μάχη πάλι στην ανατολική Κρήτη. Τα αρχηγεία για αυτήν την εκστρατεία βρίσκονταν στο οροπέδιο του Λασιθίου. Η επανάσταση καταπνίγηκε τελικά το 1278.

Περίπου το 1300 χτίστηκε μια εκκλησία στο Βραχάσι. Πρόκειται για την εκκλησία του Αγίου Ιωάννη του Χρυσόστομου και βρίσκεται σε ένα από τα παλαιότερα καταγεγραμμένα μέρη του χωριού, στην περιοχή γνωστή ως «Πλάτανος». Αναφέρεται στο **Μητρώο της Πολιτικής Οδηγίας του Ελ Σάντσι το 1391**.

Έτσι γνωρίζουμε ότι εκείνη την εποχή υπήρχαν χριστιανοί στο Βραχάσι. Στην ίδια περιοχή με την εκκλησία του Αγίου Ιωάννη του Χρυσόστομου υπάρχουν μέχρι και σήμερα πηγές πόσιμου νερού.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι γύρω στο 1303 με 1304 συνέβη ένας αξιοσημείωτος σεισμός που κατάστρεψε το Ηράκλειο και πιθανόν να έγινε αισθητός και στο Βραχάσι.

Σε αυτήν περίπου την εποχή η Κρήτη ήταν χωρισμένη σε τέσσερις μεγάλες περιοχές. Η επαρχία του Μιραμπέλλου και η πεδιάδα του Λασιθίου προσχώρησαν στην Επαρχία Κάντια (το σημερινό Ηράκλειο).

Προς το τέλος του 13^{ου} αιώνα οι Βενετοί καταστρέψανε μοναστήρια και ενέργησαν ως επαναστάτες σε αλλοεθνές έδαφος σε προηγούμενες εξεγέρσεις. Ίσως η καταστροφή στις αρχές του 1005 του μοναστηριού του Αγίου Γεωργίου και Αγίου Δημητρίου που βρίσκεται στους λόφους απέναντι από το Βραχάσι οφειλόταν στο γεγονός ότι αυτοί οι επαναστάτες είχαν τη βάση τους εκεί. Επρόκειτο για μια ορεινή διαδρομή ανάμεσα στο Βραχάσι και το Λασιθί και χρησιμοποιούνταν κυρίως σε προηγούμενες εξεγέρσεις ως ασφαλές καταφύγιο για τους ελεύθερους αγωνιστές.

Οι Βενετοί σίγουρα θύμωσαν με τους ανθρώπους του Λασιθίου και προσπαθώντας να ελέγξουν τους επαναστάτες, ανακήρυξαν την Πεδιάδα «εκτός ορίων» και ακατοίκητη. Δεν επιτρέπτοταν ούτε καν να βόσκουν τα κοπάδια τους. Ολόκληρη η περιοχή του Οροπεδίου του Λασιθίου έμεινε εγκαταλελειμμένη για περίπου πάνω από εκατό χρόνια. Αυτοί οι άνθρωποι έπρεπε να πάνε κάπου και το προφανές ήταν να πάνε στους φίλους τους, στους οικισμούς που υπήρχαν στις πλαγιές του Αναβλόχου.

Το **1508** ο χειρότερος σεισμός που έπληξε την Κρήτη, κατάστρεψε κτίρια σε μια περιοχή που εκτεινόταν από το Ηράκλειο μέχρι τη Σητεία και από νότια μέχρι την Ιεράπετρα. Χιλιάδες σκοτώθηκαν. Άραγε, έμειναν όρθια τα πετρόκτιστα σπίτια ή χρειάστηκε να ξανακτιστούν;

Ο πληθυσμός της Κρήτης μειώθηκε δραματικά κατά τη διάρκεια των τριών πρώτων αιώνων της Βενετικής κυριαρχίας και η πανούκλα το **1523** μείωσε τον πληθυσμό ακόμα περισσότερο. Οι επαναστάτες του Βραχασίου φτωχοί και πεινασμένοι θα πρέπει να είχαν υποφέρει αυτήν την περίοδο προσπαθώντας να αποκτήσουν τα προς το ζην από τη γη.

Το χωριό θα πρέπει να ήταν αυτόνομο εφόσον υπήρχαν εκτρεφόμενα ζώα από τα οποία έβγαζαν τυρί και μπορούσαν να καλλιεργούν αμπέλια. Υπήρχε ανεκτικότητα ως προς τη θρησκεία εκ μέρους των Βενετών, επομένως η Ορθόδοξη θρησκεία θα πρέπει να συνεχιζόταν.

Το **1577** υπήρχαν 475 κάτοικοι στην περιοχή του Βραχασίου. Σε αυτούς συμπεριλαμβανόταν οικισμοί που βρίσκονταν στο βουνό και τις πλαγιές: Κοσαριανός, Σεληνάρι, Σίσι, Πύργος, Αγία Βαρβάρα, Καρτσιανός και άλλα. Δεν υπήρχε μόρφωση και οι περισσότεροι χωρικοί θα πρέπει να ήταν αγράμματοι.

Κατά το **1420 έως το 1620** μεγάλες εκτάσεις γης σε όλη την Κρήτη φυτεύτηκαν με ελαιόδεντρα. Οι Βενετοί αύξησαν τις εξαγωγές σε τυρί, βελανίδια (χρησιμοποιούνταν στη βυρσοδεψία), μέλι, κερύ και κρέας τα οποία όλα αυτά θα μπορούσαν να είχαν παραχθεί από τους ανθρώπους του Βραχασίου.

Πρέπει επίσης να υπενθυμίσουμε ότι ένα από τα παλιά μονοπάτια από δυτικά περνούσε από το φαράγγι του Σεληναρίου, κατά πλάτος του βουνού, μέσα από το χωριό του Βραχασίου και προς την ανατολή (ο κύριος δρόμος πάνω στο βουνό από το Σεληνάρι δεν υπήρχε μέχρι το 1923). Εκείνες τις μέρες η παλιά διαδρομή με το μουλάρι ήταν η κύρια διαδρομή. Μπορεί κανείς να τη βρει ανεβαίνοντας το λόφο, πέρα από την ταβέρνα «Πλάτανος».

Τον **17^ο αιώνα** το Βραχάσι θα πρέπει να είχε εδραιωθεί αρκετά αν και όχι τόσο όσο είναι το χωριό σήμερα. Οι δρόμοι του θα πρέπει να ήταν γεμάτοι από κόσμο, κατσίκες και πρόβατα και όλα αυτά που καθορίζουν ένα αγροτικό χωριό.

Στις 29 Ιουνίου του 1646 εισέβαλαν οι τούρκοι στην Κρήτη. Κατέλαβαν τα Χανιά και το Ρέθυμνο. Μέχρι τον Δεκέμβριο έφτασαν στην Κάντια (το Ηράκλειο) και έφτασαν στο Μεραμπέλο. Οι Βενετοί κινητοποίησαν τον κρητικό πληθυσμό και τον κλήρο. Άραγε ήταν κάποιος από το Βραχάσι; Ωστόσο χωρίς όφελος καθώς τελικά όλη η ύπαιθρος ήταν στα χέρια των Τούρκων (έφτασαν άραγε οι Τούρκοι στο Βραχάσι;).

1669-1898

Το χωριό κατά την Οθωμανική Κυριαρχία

Η τουρκική επιδρομή έφερε μαύρες μέρες. Υπήρχε βαριά φορολογία, φτώχεια και κακουχίες όλων των ειδών.

Ένας πασάς διορίστηκε από τον Σουλτάνο για να ελέγχει το Ηράκλειο. Έλεγε επίσης έντεκα ανατολικές επαρχίες (τέσσερις από τις οποίες βρίσκονταν στο Λασιθί). Ο πασάς οργάνωσε μία στρατιωτική δύναμη ικανή να διατηρήσει την εσωτερική και εξωτερική ασφάλεια. Υπήρξε αναδιανομή της γης για τους Τούρκους και στρατιωτικούς αξιωματούχους, τους Τούρκους πολίτες και τους ιερείς. Κάποιοι Χριστιανοί κατάφεραν να κρατήσουν τη γη τους μετά από την

τούρκικη αναδιανομή, ωστόσο τους επιβάλλονταν υψηλή φορολογία. Οι χριστιανοί αγρότες καλλιεργούσαν όλη τη γη.

Επομένως, εάν οι Βραχασιώτες αγρότες κράτησαν τη γη τους θα πρέπει να ήταν υποχρεωμένοι να παρέχουν στους Τούρκους αξιωματικούς όλων των ειδών προϊόντα όπως ελαιόλαδο, μέλι, τυρί, σταφίδες, αρνί, δέρματα, άχυρο, πουλερικά και καυσόξυλα. Είναι πιθανόν ο φοροεισπράκτορας να πέρασε από το Βραχάσι και πιθανότατα να συνέλεγε τους φόρους από τους αγρότες αλλά όμως μπορεί να μην ήταν απαραίτητος Τούρκος. (Οι Τούρκοι ποτέ δεν πάτησαν στο Βραχάσι! Η τοπική γνώμη σήμερα ισχυρίζεται πως εκείνη την εποχή το Βραχάσι ήταν ένα Κρητικό οχυρό και κανένας Τούρκος δεν επιτρεπόταν να πλησιάσει, ακόμα και για να εισπράξει τους φόρους. Οι Τούρκοι, λένε, χρησιμοποιούσαν τον δρόμο που πήγαινε από το Λασιθί διαμέσου του Κράσι, περνούσε από το μοναστήρι του Αγ. Γεωργίου και απέναντι από τις Βρύσες και τη Νεάπολη).

Ας δούμε το Βραχάσι στις **αρχές του 19^{ου} αιώνα**. Η Κρήτη βρισκόταν σε μια περίοδο μορφωτικού και πνευματικού σκοταδιού. Δεν υπήρχε σχολείο στο χωριό. Μόνο οι πλούσιοι και οι προνομιούχοι μάθαιναν να διαβάζουν και να γράφουν από τους μοναχούς και τις καλόγριες της περιοχής. Ο πληθυσμός των περίπου 500 ήταν διασκορπισμένοι στην πλαγιά του λόφου και στο κέντρο θα πρέπει να υπήρχε ένα χωριουδάκι γύρω από την εκκλησία του Αγ. Ιωάννη. Οι άνθρωποι θα πρέπει να ξυπνούσαν με την ανατολή του ηλίου και θα περνούσαν όλη την ημέρα τους κάνοντας χειρωνακτικές εργασίες στη γη. Οι βοσκοί θα ήταν στο βουνό με τα πρόβατά τους, οι γυναίκες θα μάζευαν σαλιγκάρια, άγρια βότανα και λαχανικά. Η μέρα τους θα περνούσε με τη συνεχή αναζήτηση τροφής και το μαγείρεμα. Το μέρος θα μύριζε ιδρωμένα κορμιά, ζώα και κοπριά και ο φόβος για τους Τούρκους θα πλανιόταν σε όλη την πλαγιά.

1823 – Ο πασάς Χασάν και ο στρατός του κατάστρεψαν την περιοχή του Λασιθίου. 3.600 Χριστιανοί σφαγιάστηκαν ενώ κρύβονταν σε μια σπηλιά έξω από τη Μίλατο.

Βραχάσι 1800 – 1900

«Οι κάτοικοι του νησιού της Κρήτης γεμάτοι από το μεγαλειώδες και ευγενές πνεύμα της ελευθερίας, πήραν τα όπλα ενάντια στην Οθωμανική τυραννία στις 14 Ιουνίου του 1821...» Προκήρυξη της Γενικής Συνέλευσης.

1827 – Επαναστατικές ομάδες αποφάσισαν να οργανώσουν μια εκστρατεία από την περιοχή του Μεραμπέλου. Κατατρόπωσαν τους Τούρκους στην Κριτσά και στη Νεάπολη και πήραν τον έλεγχο των Μαλιών, της Σταλίδας, του Μοχού και του Κρασίου πριν χρειαστεί να υποχωρήσουν. Κάποιοι δραπέτευσαν από το νησί ενώ άλλοι κατέφυγαν στα βουνά. Μήπως ξεκίνησε αυτή η επανάσταση από το Βραχάσι;

Εκείνη την εποχή υπήρχε στο Βραχάσι μία οικογένεια που έφυγε από τα Σφακιά μετά την εξέγερση του 1770. Το όνομα της οικογένειας ήταν Μιχελάκη αλλά οι Βραχασιώτες τους ονόμασαν Σφακιανάκη (οι Σφακιανοί). Είναι πολύ πιθανό ότι η οικογένεια αυτή είχε σχέση με την επανάσταση. Θα εξηγήσω τον λόγο.

Στο κέντρο του Βραχασίου υπάρχει το άγαλμα του Κωνσταντίνου Σφακιανάκη. Η επιγραφή γράφει:

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ **1824-1890**

«ΒΛΕΠΕΤΕ ΤΟΝ ΓΙΟ ΤΗΣ ΒΡΑΧΑΣΙΩΤΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΑΓΩΝΙΣΤΗ ΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΕΥΓΝΩΜΟΝΟΥΜΕ. ΗΤΑΝ Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ 1866-78 ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΚΡΗΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ ΕΙΣΒΟΛΕΙΣ».

1970

Η Ανατολική Κρήτη αποτελούνταν από 6 επαρχίες: την Ιεράπετρα, τη Σητεία, το Μεραμπέλο, το οροπέδιο Λασιθίου, τη Βιάννο (η περιοχή γύρω από την Ιεράπετρα) και την Πεδιάδα (η περιοχή γύρω από τα Μάλια, τη Χερσόνησο, το Καστέλι και τον Μοχό).

Ο Κωνσταντίνος Σφακιανάκης θα πρέπει να μεγάλωσε με ένα έμφυτο φόβο για του Τούρκους, συνεχή αναρχία, εχθρότητα και με μεγάλη θέληση να απαλλαχθεί το νησί του από τους βάρβαρους εισβολείς. Προφανώς προερχόταν από ισχυρή οικογένεια. Δεν ήταν μορφωμένος αλλά ανατράφηκε να γίνει ένας δυνατός αρχηγός. Το **1866** σε ηλικία 42 ετών διορίστηκε κυβερνήτης της Ανατολικής Κρήτης. Ήταν υπεύθυνος των επαναστατικών δυνάμεων, πιθανόν περισσότερο ως πολέμαρχος παρά ως διοικητής.

Ο γιος του Κωνσταντίνου Σφακιανάκη επίσης ανατράφηκε για τη δόξα. Στο επάγγελμα ήταν γιατρός. Από το **1897 έως το 1898** διορίστηκε Πρόεδρος του Διοικητικού Σώματος της Κρήτης. Η δουλειά του Προέδρου του Διοικητικού Σώματος της Κρήτης ήταν να αναγείρει έναν Οργανισμό για την Κρήτη. Ήταν φίλος και το δεξί χέρι του Ελευθέριου Βενιζέλου ο οποίος έγινε Πρωθυπουργός της Ελλάδας το **1910**.

Έτσι φτάνουμε στο Βραχάσι στις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

1900-2000

Το χωριό στον 20^ο αιώνα

Έγιναν εργασίες για να δημιουργηθεί ο δρόμος από το Σεληνάρι ο οποίος χρησιμοποιείται σήμερα. Ολοκληρώθηκαν οι εργασίες γύρω στο **1923**.

Το **1926** φτιάχτηκε καινούργιο κοιμητήριο και τα λείψανα από το παλιό μεταφέρθηκαν. Αυτό συνέβη λόγω του ότι υπήρχε αύξηση του πληθυσμού, μια σίγουρη ένδειξη ότι η ζωή του χωριού βελτιωνόταν και σταθεροποιούνταν η πολιτική κατάσταση.

Στην απογραφή του **1928** καταγράφηκε ότι υπήρχε πληθυσμός 1508 ανθρώπων στο χωριό (συμπεριλαμβανομένου και των σπιτιών της γύρω περιοχής), 689 άνδρες και 819 γυναίκες. Κατά τη διάρκεια των χρόνων που ακολούθησαν υπήρξε μια σταδιακή μείωση του πληθυσμού. Η απογραφή του 1971 δείχνει 804 κατοίκους. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 50 και 60 οι άνθρωποι έφυγαν για Αμερική, Αυστραλία, Γερμανία και Βρετανία, όπου εκεί βρήκαν έναν καλύτερο τρόπο ζωής και καλή μόρφωση.

Υπήρχαν δύο σχολεία στο χωριό. Ένα ήταν για κορίτσια, το παλιό σχολικό κτίριο βρίσκεται στο λόφο στα αριστερά της ταβέρνας «Πλάτανος». Το κτίριο που ήταν το σχολείο για τα αγόρια στεγάζει τώρα μια βιβλιοθήκη και χρησιμοποιείται για τις συναντήσεις του τοπικού

συμβουλίου. Βρίσκεται ανάμεσα στην εκκλησία της Αγίας Σοφίας και το νέο μεγαλύτερο σχολείο.

Υπήρχαν βόδια για το όργωμα και ανεμόμυλοι για την παραγωγή αλευριού.

Η εκκλησία του Αγίου Ιωάννη και η εκκλησία του Αφέντη Χριστού, του 14^{ου} αιώνα και οι δύο, ήταν μαζί με την εκκλησία του Αγίου Σάββα 1836 και την Αγία Τριάδα 1837 (βλ. «Εκκλησίες του Βραχασίου»). Πέτρινες προσόψεις κτίστηκαν γύρω από τις δύο πηγές πόσιμου νερού του Πλάτανου που χρονολογούνται το 1841 και 1887 αντιστοίχως, επίσης άλλη μια κρήνη χρονολογείται το 1861 η οποία βρίσκεται στον δρόμο που οδηγεί προς το κοιμητήριο.

1936 – Ξεκίνησαν εργασίες για το κτίσιμο της μεγάλης εκκλησίας της του Θεού Σοφίας (του Αγίου Πνεύματος). Ο σκελετός του κτιρίου ολοκληρώθηκε το 1956 και το εσωτερικό τελείωσε το 1969 (χωρίς τη διακόσμηση). Η διακόσμηση του εσωτερικού συνεχίζεται μέχρι και σήμερα.

1941 – Οι Γερμανοί εισέβαλαν στην Κρήτη. Το ότι ποτέ δεν πάτησαν στο Βραχάσι φαίνεται ότι είναι μία ακόμα από τις «ιστορίες» αυτές. Ποιος άραγε έριξε τις βόμβες σε μερικά σπίτια στο χωριό; Εντάξει, ήρθαν από τον ουρανό. Και πάλι το Βραχάσι ήταν το κέντρο της αντίστασης. Το παλιό γραφείο των ανταρτών της Ανατολικής Κρήτης είναι τώρα ένα ερειπωμένο παλιό δωμάτιο αλλά κατά τη διάρκεια της γερμανικής εισβολής το γραφείο αυτό χρησιμοποιήθηκε από τους οργανωτές της αντίστασης. Ο οπλισμός βρισκόταν στο πίσω μέρος ενός σπιτιού απέναντι από την εκκλησία του Αγίου Ιωάννη, «Πλάτανος». Μερικοί χωρικοί λένε ότι οι Γερμανοί κατάσχεσαν σπίτια γύρω από το χωριό και ότι υπήρχε ένα σπίτι που χρησιμοποιούνταν ως τηλεφωνητήριο, άλλο ως χειρουργείο και ακόμα ένα άλλο ως καντίνα. Όσο περισσότερο μιλάω με τους ντόπιους τόσο περισσότερη γίνεται η παρουσία των Γερμανών, έτσι προτείνω στους μεγάλους ιστορικούς που βρίσκονται ανάμεσά σας να το ερευνήσετε παραπέρα και να αναζητήσετε έγγραφα που να επιβεβαιώνουν τις ιστορίες αυτές.

Δεκαετία 1950 – Το νερό έφτασε στο χωριό αλλά όχι και στα σπίτια. Στους δρόμους φαίνονται κάποιες από αυτές τις παλιές βρύσες με ένα πέτρινο στήριγμα και βάση όπου τοποθετούσαν τις κανάτες.

Ο ηλεκτρισμός έφτασε στο χωριό αν και υπήρχε μια γεννήτρια για τα προηγούμενα 50 χρόνια.

Εκείνη την εποχή το Βραχάσι ήταν ένα πολύβουο μέρος. Υπήρχαν χασάπηδες, υποδηματοποιοί, πεταλωτές, μεταλλουργοί, φουρνάρηδες, πολλοί τεχνίτες, πολλά καφενεία, μια βιβλιοθήκη, ένας κτηνίατρος, ένας γιατρός, αστυνομία και γραφείο συμβούλου. Η αστυνομία και τα άλλα επαγγελματικά γραφεία βρισκόταν εκεί που είναι σήμερα το κεντρικό καφενείο «Πλατεία».

Οι γυναίκες κάθονταν στους αργαλειούς και ύφαιναν υφάσματα. Γύρω από το χωριό υπήρχαν ελαιοτριβεία και αποθήκες. Οι περισσότερες οικογένειες είχαν ένα γάιδαρο αν όχι και δύο ή τρεις.

Δεκαετία 1960 – Κτίστηκε ένα νέο σχολείο για παιδιά από 6 έως 11 ετών και την εποχή εκείνη υπήρχαν 180 μαθητές. Από τότε ο αριθμός των μαθητών του σχολείου μειώθηκε. **Το 1976** υπήρχαν 100 μαθητές, το **1985** μόνο 40 και το 2002 μόνο 9. Το σχολείο τώρα έχει κλείσει και όλα τα παιδιά της περιοχής πηγαίνουν στο σχολείο του Σισίου. Το σχολικό κτίριο τώρα χρησιμοποιείται ως γραφείο για την Κοινότητα.

Δεκαετία 1970 – Εγκαταστάθηκε ένα σύστημα υπονόμου. Άνοιξε ο εθνικός δρόμος και η κυκλοφορία πέρασε από το τούνελ του Βραχασίου το 1973.

Δεκαετία 1980 – Το νερό έφτασε στα σπίτια και τοποθετήθηκαν μετρητές.

Δεκαετία 1990 – Ο πληθυσμός του χωριού και της γύρω περιοχής μειώθηκε σε λιγότερο από 500 άτομα αλλά αυτό επρόκειτο να αλλάξει. Ο τουρισμός στο νησί σταδιακά αυξήθηκε από τη δεκαετία του 60 και μέχρι το 1990 το μικρό λιμάνι του Σισίου μετατράπηκε σε καλοκαιρινό θέρετρο. Ευρωπαίοι εγκαταστάθηκαν στην περιοχή. Οι κρητικοί επέστρεψαν στην πατρίδα τους. Σιγά σιγά η περιοχή ευημερούσε για άλλη μία φορά. Το Βραχάσι δυστυχώς αφέθηκε να ερειπωθεί. Τα περισσότερα μαγαζιά έκλεισαν. Δεν υπήρχαν χασάπηδες, ούτε φουρνάρηδες και τεχνίτες να εμπορεύονται στο χωριό. Οι αργαλειοί εγκαταλείφθηκαν και φορτηγάκια 4x4 αντικατέστησαν τους γαϊδάρους. Τα σπίτια ερείπωσαν. Υπήρχε ωστόσο εκείνη την εποχή ένα ταχυδρομείο και ένα γραφείο Κοινότητας. (Η μοίρα και των δύο ήταν να εξαφανιστούν). Αυτό που απέμεινε ήταν η γεωργική κοινότητα, μία κοινότητα που παρέμεινε διαμέσω των αιώνων.

2002 – 2007

Το χωριό σήμερα

Καθώς στέκεστε στο κέντρο του χωριού και κοιτάζετε προς τον Ανάβλοχο, σκεφτείτε αυτά τα εκατοντάδες χρόνια που πέρασαν, τον πόνο και τη θλίψη, τις κακουχίες, τον καθημερινό κόπο των οικογενειών του Βραχασίου και όλες τις απλές χαρές της ζωής: το μοίρασμα του ψωμιού και τα γλέντια: γάμοι, βαφτίσια, τα στοιχεία εκείνα του Χριστιανισμού που δένει μια κοινωνία.

Μπορείτε να δείτε μόνοι σας πόσο μοντέρνο φαίνεται το Βραχάσι με τα πολλά ανακαινισμένα σπίτια του που ανεγείρονται από γκρεμίσματα πεσμένων σπιτιών που καταρρέουν χρόνο με τον χρόνο. Η πλατεία με τις ταβέρνες της και το χώρο σταθμεύσεως αυτοκινήτων κατά μήκος της άκρης του βουνού, τα ολοκαίνουργια από τσιμέντο σπίτια που εμφανίστηκαν σε αντίθεση με τις παλιές πετρόκτιστες μονοκατοικίες, τον δρόμο με φωτισμό νέον, την αυξανόμενη μάλιστα δορυφορικών πιάτων που βρίσκονται πάνω στις οροφές μαζί με τους πίνακες ηλιακών κυττάρων. Ναι, έχουμε υπολογιστές αλλά με διάφορους τρόπους υπάρχει μια χρονοδίνη στο χωριό που δεν έχει φύγει διαμέσου των αιώνων. Πρέπει να ζήσετε εδώ για να καταλάβετε το μέρος. Είναι η συντροφικότητα του καφεeneίου, οι πλανόδιοι πωλητές, οι βοσκοί, η κουζίνα, η ρακή, το μάζεμα των ελιών, οι καμπάνες και οι χριστιανικές τελετουργίες.

Έχουμε ένα μικρό παντοπωλείο, αρκετά μέρη για φαγητό και ποτό και ένα πρόσφατο ανοικτό τουριστικό γραφείο με πρόσβαση στο διαδίκτυο. Τα ελαιοτριβεία λειτουργούν κατά τη διάρκεια του χειμώνα παράγοντας έξτρα παρθένο ελαιόλαδο καθώς η κύρια απασχόληση των χωρικών είναι το μάζεμα των ελιών.

Δύο ιερείς φροντίζουν για τις θρησκευτικές ανάγκες του χωριού διεξάγοντας γάμους, βαφτίσεις και κηδείες, αγιασμούς σπιτιών και επιχειρήσεων και κοινωνώντας τους αρρώστους.

Μια τοπική κοινότητα οργανώνει κοινωνικές εκδηλώσεις. Υπάρχει επίσης μια πετυχημένη ομάδα ποδοσφαίρου που οργανώνει καλοκαιρινά πάρτι με ζωντανή μουσική, χορό και συμπόσιο.

Οι ηλικιωμένοι κάτοικοι φροντίζονται από την οικογένειά τους εάν είναι δυνατόν ή διαφορετικά υπάρχει εσωτερική υπηρεσία.

Ένας γιατρός ανοίγει το ιατρείο του μία φορά την εβδομάδα, το πρωί της Παρασκευής.

ΔΗΜΟΣ ΒΡΑΧΑΣΙΟΥY – Στην πραγματικότητα είναι Κοινότητα Βραχασίου, Σισίου και Μιλάτου.

Όταν πρωτοέγραψα το βιβλιαράκι αυτό το 2004 η είσοδος έγραφε:

– Η ιστορία δεν θα ήταν ολοκληρωμένη εάν δεν ανέφερα την πρόσφατη πολιτική κατάσταση στο Βραχάσι. Το **1998** το γραφείο του τοπικού συμβουλίου όπου πληρωνόταν το νερό, πραγματοποιούνταν οι πολιτικοί γάμοι, διατηρούνταν τα τοπικά αρχεία κ.τ.λ., έκλεισε από την κυβέρνηση.

Υπήρξε άμεση αντίδραση. Δεν πρόκειται να αναφερθώ σε λεπτομέρειες του εξάχρονου αγώνα για να λειτουργήσει ξανά (η αλήθεια είναι ότι τα πολιτικά δρώμενα με ξεπερνούν). Υπήρξαν μπλοκαρίσματα δρόμων, απεργίες πείνας, μικρές εξεγέρσεις και δυστυχώς θάνατοι ακολούθησαν τη διαρκή πάλη για την επανάκτηση του ελέγχου της περιοχής.

Το ΠΑΣΟΚ (πράσινοι) το σοσιαλιστικό κόμμα, δεν έτυχε εύνοιας διότι δε βοήθησε στον αγώνα. Τώρα που οι Νεοδημοκράτες (μπλε) το συντηρητικό κόμμα, βρίσκεται στην εξουσία, αναμένεται βοήθεια. Εντωμεταξύ, το debate συνεχίζεται. Ένα ανερχόμενο όνομα είναι αυτό του Κώστα Ζουράρη ο οποίος δίδασκε Κλασική Πολιτική Θεωρία στο τμήμα Θεωρίας Πολιτικής Επιστήμης στο πανεπιστήμιο του Παρισίου μέχρι το 2001 οπότε αποσύρθηκε.

Τώρα, το 2008 ο μακρύς αγώνας για το Συμβούλιο έχει αποκατασταθεί. Φυσικά υπήρξαν πολλοί πανηγυρισμοί, γιορτές και πυροτεχνήματα. Την Κυριακή στις 30 Δεκεμβρίου 2007 υπήρξε επίσημη ορκωμοσία του νέου Συμβουλίου στο μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου από τον Δεσπότη της περιοχής του Ηρακλείου και άλλους επισήμους.

Το παλιό σχολείο χρησιμοποιείται ως γραφείο για το νέο Συμβούλιο και ενημερώθηκα ότι θα επιλωθεί για να στεγάσει τον Δήμαρχο, τον κ. Γεώργιο Σφυράκη.

Μεγάλα ποσά χρημάτων είναι πλέον διαθέσιμα για τη διοίκηση του Βραχασίου, Σισίου και Μιλάτου και αυτό σημαίνει ότι θα γίνουν πολλές βελτιώσεις στην περιοχή, όπως η δημιουργία ενός δρόμου στο μοναστήρι, την ασφαλτόστρωση και πεζοδρόμηση δρόμων στο Σίσι, πάρκινγκ στο Βραχάσι και άλλες γενικές βελτιώσεις στην περιοχή. Έχει ήδη παραγγελθεί ένα απορριμματοφόρο για καλύτερες υπηρεσίες υγιεινής.

Οι αρχαιολόγοι, είναι απασχολημένοι με την εκσκαφή ενός μεγάλου μέρους της κορυφής του Αναβλόχου το οποίο θα γίνει κάποια στιγμή πόλος έλξης για τους τουρίστες. Θα έχει γίνει ένας κύκλος, από τους πρώιμους Νεολιθικούς ανθρώπους του Αναβλόχου έως τους Νέο-Βραχασιώτες του 2007: μια ματιά του Θεού.

Οι εκκλησίες του Βραχασίου

Υπάρχουν εννέα εκκλησίες στο Βραχάσι, επιπλέον το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου/Δημητρίου που βρίσκεται στην κοιλάδα στον απέναντι λόφο. Επιπλέον υπάρχουν πολλές μικρές εκκλησίες στα γύρω χωράφια με τις ελιές.

Το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου του Βραχασιώτη, του Αγίου Γεωργίου/Δημητρίου

Το μοναστήρι όπως είναι σήμερα κτίστηκε το **1450 μ.Χ.** Ωστόσο, υπάρχουν υπολείμματα μιας παλιότερης εκκλησίας (κάτω και στην άκρη της καμπάνας) το οποίο χρονολογείται το **1005 μ.Χ.** Η καμπάνα καταστράφηκε από σφαίρες πιθανότατα Τούρκων όταν επιτέθηκαν στο Σύντομη ιστορία του Βραχασίου
Jane Sharp

μοναστήρι και σκότωσαν τους 15 κατοίκους του το **1770**. Λέγεται ότι μία από τις σφαίρες που χτύπησαν την καμπάνα εξοστρακίστηκε και σκότωσε τον Τούρκο που πυροβόλησε. Μέσα στο μοναστήρι υπάρχουν τοιχογραφίες (δυστυχώς ξεθωριασμένες) στο πίσω μέρος της εκκλησίας κοντά στην περιοχή γνωστή ως «Πρόναος» όπου έστεκαν οι μοναχοί κατά τη διάρκεια της λειτουργίας. Το κυρίως εικονοστάσιο λαξεύτηκε από ντόπια βελανιδιά το **1860** από τον Παναγιώτη και Ιωάννη Μακράκη από το Μέσα Λασιίθι. Είναι πολύ όμορφο απεικονίζοντας δράκους, λουλούδια ακόμα και κρανία και κόκαλα. Οι εικόνες που το διακοσμούν είναι περίπου της ίδιας ηλικίας.

Το **1866** το μοναστήρι αποτέλεσε το οχυρό των εξεγερθέντων που άρχισαν την εξέγερση το 1866 οδηγούμενοι από τον Κωνσταντίνο Σφακιανάκη.

Το μοναστήρι επίσης χρησιμοποιήθηκε από τους εξεγερθέντες κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ανατέθηκε σε μέλη της εκκλησίας να λιώσουν μέταλλα και να φτιάξουν σφαίρες. Μια μικρή σπηλιά κοντά χρησιμοποιήθηκε ως αποθήκη πυρομαχικών.

Οι εργασίες ανακαίνισης της εκκλησίας ολοκληρώθηκαν τα τελευταία χρόνια και όταν υπάρχει λειτουργία στις 23 Απριλίου (Αγίου Γεωργίου) και 26 Οκτωβρίου (Αγίου Δημητρίου), η συνήθως κλειστή περιοχή ανοίγει για το κοινό όπως επίσης και τα κελιά και το παλιό ελαιοτριβείο. Αξίζει πραγματικά να παρευρεθεί κάποιος σε κάποια λειτουργία. Ξεκινούν πολύ νωρίς το πρωί αλλά δεν είναι απαραίτητο να πάει κανείς τόσο νωρίς αφού η λειτουργία διαρκεί περίπου δύο ώρες. Είναι αποδεκτό να φτάσει κάποιος οποιαδήποτε ώρα στην λειτουργία. Οποσδήποτε όμως απαιτείται ευπρεπής εμφάνιση.

Πάρτε τον παλιό δρόμο έξω από το χωριό καθώς πηγαίνετε προς την Λατσίδα ή τη Μίλατο. Μετά από μερικές στροφές θα φτάσετε σε έναν δρόμο στα δεξιά σας. Ακολουθήστε αυτόν τον δρόμο μέχρι να φτάσετε στο μοναστήρι (περίπου 5 χιλιόμετρα).

Η εκκλησία του Αγίου Ιωάννη του Χρυσόστομου

Η εκκλησία αυτή χτίστηκε τον **14^ο αιώνα** και αναφέρεται στο αρχείο του Ελ Σάντσι το 1391. Βρίσκεται κοντά στην ταβέρνα «Πλάτανος». Κοντά υπάρχουν δύο πηγές οι οποίες λειτουργούν μέχρι και σήμερα. Η πέτρα γύρω από τις πηγές φέρει τις χρονολογίες **1841** και **1887**. Είναι η παλιότερη καταγεγραμμένη περιοχή του χωριού.

Η εκκλησία του Αγίου Πνεύματος

Αυτή είναι η μεγαλύτερη εκκλησία του χωριού. Το κτίριο αναστηλώθηκε σε μια περίοδο είκοσι χρόνων ανάμεσα στο **1935** και **1956**. Η εργασία στο εσωτερικό ξεκίνησε το 1969 και συνεχίζεται μέχρι και το 2007. Κάθε χρόνο ζωγραφίζονται πολύχρωμες τοιχογραφίες Ορθοδόξων Αγίων. Η εκκλησία είναι αφιερωμένη και στον Άγιο Τίτο και στους τρεις Ιεράρχες: Ιωάννη, Βασίλειο και Γρηγόριο.

Η εκκλησία του Αγίου Σάββα

Η εκκλησία αυτή βρίσκεται στη μπροστινή πλατεία της εκκλησίας του Αγίου Πνεύματος. Η εκκλησία αυτή σύμφωνα με την επιγραφή πάνω στην πόρτα κτίστηκε το **1836**. Ονομάστηκε από έναν άγιο άντρα από το Ισραήλ ο οποίος το 350 μ.Χ. λέγεται ότι είδε το πρόσωπο του Χριστού στο ποτήρι της μετάληψης. Αξίζει να αναφερθεί ότι ο προσανατολισμός της εκκλησίας είναι ελαφρά ανατολικά/δυτικά και μου είπαν ότι οφείλεται στην κλίση του εδάφους όπου κτίστηκε.

Η εκκλησία της Παναγίας

Η εκκλησία αυτή βρίσκεται στον κεντρικό δρόμο του χωριού. Είναι στα δυτικά σε μια υψωμένη θέση καθώς περνάς το χωριό απέναντι στο Σεληνάρι.

Αξίζει να αναφερθεί ότι οι πνευματικές ανάγκες του χωριού ικανοποιούνται από δύο Ορθόδοξους ιερείς. Ο παπά – Γιώργης είναι υπεύθυνος της κύριας εκκλησίας, της του Θεού Σοφίας και τις τελετές τις πραγματοποιεί εκεί και σε άλλες μικρότερες εκκλησίες. Ο παπά – Νίκος είναι υπεύθυνος για την Παναγιά πραγματοποιώντας όλες τις τελετές εκεί και βοηθάει τον παπά – Γιώργη σε μεγάλες τελετές όπως γάμοι και κηδείες. Επίσης λειτουργεί με τη σειρά του σε μικρότερες εκκλησίες. Εκτός από τις δύο μεγάλες εκκλησίες πραγματοποιούνται τελετές στις ονομαστικές εορτές και ειδικές αργίες στις άλλες επτά.

Η εκκλησία του Ευαγγελισμού

Η εκκλησία βρίσκεται στα δεξιά της κεντρικής ταβέρνας της πλατείας, στα σκαλοπάτια και στη μικρή πλαγιά λίγο προς τα αριστερά. Κτίστηκε το **1914**.

Η εκκλησία του Αφέντη Χριστού

Εάν συνεχίσετε στο στενό δρόμο στα αριστερά της εκκλησίας του Ευαγγελισμού και πάρετε την πάνω αριστερή στροφή, θα βρεθείτε στην εκκλησία του Αφέντη Χριστού. Προσέξτε το μικρό ανατολικό παράθυρο που είναι πολύ παλιό και πιστεύεται ότι ήταν μέρος μια πιο παλιάς εκκλησίας που ήταν κτισμένη στο ίδιο σημείο.

Η εκκλησία της Αγίας Τριάδας

Γνωστή επίσης ως εκκλησία του Αγίου Γεωργίου Γάλακτος, η εκκλησία αυτή είναι κρυμμένη στους πίσω δρόμους. Πηγαίνετε πίσω από την εκκλησία του Ευαγγελισμού και στρίψτε δεξιά. Στην καμπάνα υπάρχει η χρονολογία 1883 και μέσα υπάρχει μια εικόνα που χρονολογείται το **1887**. Κοιτάξετε επίσης το ξύλινο πλαίσιο του εικονοστασίου όπου είναι ακόμα ορατή μια αχνή εικόνα του Αδάμ και της Εύας. Πάνω από την πόρτα της εκκλησίας θα δείτε τον σταυρό των ιπποτών του Αγίου Ιωάννη.

Η εκκλησία του Αγίου Παντελεήμονα

Είναι μια πολύ σημαντική μικρή εκκλησία, που βρίσκεται μόλις έξω από τον δρόμο που οδηγεί από το χωριό προς το τούνελ. Επίσης, στην εκκλησία υπάρχει μια εικόνα της Αγίας Μαρίας. Είναι προφανές από το εξωτερικό του κτιρίου ότι έχει ανοικοδομηθεί. Ψάξτε για ενδιαφέρουσες φιγούρες όπως μια λαξευμένη πέτρα στο σχήμα του ροδιού το οποίο αποτελεί αρχαίο σύμβολο.

Η εκκλησία του Αγίου Νεκταρίου

Η μικρή αυτή εκκλησία βρίσκεται στην άκρη του χωριού παίρνοντας τον δρόμο από το παλιό ταχυδρομείο ανάμεσα στα σπίτια και συνεχώς δεξιά. Είναι σχετικά μια νέα εκκλησία μόλις δέκα ετών. Προφανώς εάν μια γυναίκα επιθυμεί να αποκτήσει παιδί τότε κάνει παράκληση στον Άγιο Νεκτάριο. Οι χωρικοί πλήρωσαν για την εκκλησία αυτή αφού μια γυναίκα που ακόμα ζει εδώ είχε ένα όνειρο ότι ο Άγιος Νεκτάριος της ζήτησε να κτίσει μια εκκλησία.

Προσωπικές σημειώσεις

Νοιώθω ευγνώμων που γνώρισα το Βραχάσι καθώς είναι ένα υπέροχο μέρος να ζει κανείς. Θα μπορούσα να συνεχίσω να γράφω για την αφθονία άγριων λουλουδιών, πεταλούδων και πουλιών που βρίσκονται σε όλο το χωριό, τους γύπες στον ουρανό, τα αρχαία μονοπάτια που οδηγούν στα χωράφια με τις ελιές, το μονοπάτι πάνω στο βουνό που οδηγεί στην κορυφή του Αναβλόχου, τη φανταστική θεά της κρητικής θάλασσας που πλαισιώνεται από τους βράχους του φαραγγιού Σεληνάρι και το ηλιοβασίλεμα στην Ντία. Σας προτρέπω να τα ζήσετε όλα αυτά προσωπικά. Περπατήσετε στους δρόμους του Βραχασίου, τα παλιά δρομάκια, τα κατάφυτα μονοπάτια και σε κάθε γωνία θα ανακαλύπτεται κάτι ιδιαίτερο. Βρείτε τον χρόνο να καθίσετε σε ένα από τα καφενεία. Απλά καθίστε και παρακολουθήστε τον κόσμο να περνάει. Δοκιμάστε το τοπικό φαγητό, πιείτε ρακή (λίγη δε θα σας βλάψει). Αισθανθείτε την καθαρότητα του Βραχασιώτικου αέρα και ξεκουραστείτε στην σκιά των αιώνων που περνάνε.

Ελπίζω να απολαύσατε αυτή τη σύντομη ιστορία του Βραχασίου. Εάν θέλετε να μάθετε για το τι συμβαίνει σήμερα στο χωριό τότε επισκεφθείτε την ιστοσελίδα: [Jane's Vrahassi Information Board](#)

Για πληροφορίες σχετικά με σπίτια που πωλούνται στο χωριό.

Επικοινωνήστε με: Jane Sharp 6945872472 ή καλέστε στο γραφείο στο κέντρο του Βραχασίου.